

“Atklājot neredzamo” semināri

Pūļa gudrības izmantošana izmeklēšanās

Pūļa informācijas vākšana: pasniedzēja špikeris

Definīcija

- **Pūļa informācijas vākšana** ir informācijas ieguves veids, kurā ar vai bez atlīdzības tiek iesaistīts liels daudzums cilvēku, parasti ar interneta starpniecību (avots: <https://www.lexico.com/definition/crowdsourcing>).
- Pūļa datus jeb pūļa informācijas vākšanu arvien biežāk izmanto žurnālisti un aktīvisti, gan veicot izmeklēšanas, gan vācot informāciju krīžu laikā, gan uzlabojot sabiedrisko uzraudzību vai dokumentējot cilvēktiesību pārkāpumus.

Galvenie soļi un padomi

Turpinājumā ir uzskaitīti galvenie elementi un padomi, ko aktīvistiem un organizācijām jāņem vērā, izmantojot pūļa informācijas vākšanu.

1. Nosakiet mērķi.

- Piemēram, vai jūsu mērķis ir izstāstīt stāstu, palielināt izpratni par kādu jautājumu, savākt datus, kas varētu palīdzēt citu aktīvistu vai organizāciju darbā, iesaistīt pilsoņus svarīgā procesā vai notikumā, vai veikt izmeklēšanu?
- Mērķis nosaka pārējos pūļa datu vākšanas elementus.

2. Atcerieties par ētikas un drošības apsvērumiem.

- Pirms iesaistīties pūļa informācijas vākšanā, vajadzētu atcerēties par sekojošiem apsvērumiem:
- cik akurāta būs jūsu savāktā informācija,
 - dalībnieku privātums un drošība,
 - kam piederēs savāktie dati,
 - cik pieejams būs jūsu projekts.
- Atkarībā no apstākļiem, dažiem šiem aspektiem var būt arī juridiskas sekas, līdz ar to ir vērts konsultēties ar juristiem pirms projekta sākuma.

3. Definējiet auditoriju, formātu un ilgumu

- A) **Kas būs jūsu pūļa dalībnieki / līdzstrādnieki?**
 - Lūgums pieredzējušiem aktīvistiem dalīties pieredzē izskatās pavisam citādi nekā aicinājums atsaukties sociālo mediju lietotājiem.

- Jūs varētu apsvērt arī tādas demogrāfiskās pazīmes kā vecums, dzimums un viņu atrašanās vieta.
- Apdomājiet, vai jums ir nepieciešami dati no dažādām sabiedrības apakšgrupām, lai dati būtu reprezentatīvi un parādītu pilnu ainu.
- **B) Ko jūs vēlaties darīt ar savāktajiem pierādījumiem?**
 - Piemēram, vai jūs vēlaties dalīties ar izejas datiem vai izveidot un izplatīt ziņojumu, balstoties uz jūsu secinājumiem?
 - Cik svarīga ir secinājumu nekavējoša publicēšana?
 - Tas var noteikt, kāda formāta datus jūs vēlaties savākt.
- **C) Cik daudz laika ir nepieciešams?**
 - Pūļa datu vākšanas ilgums ir atkarīgs no tā, vai jūs to organizējat par noteiktu notikumu vai par ilgāku procesu.

4. Izvēlieties piemērotāko metodi

- **Aicinājumā visiem** sabiedrība tiek lūgta sazināties ar rīkotājiem, izmantojot dažādus kanālus (e-pastu, telefonu, īsziņas, tiešsaistes aptaujas utt.), lai sniegtu atgriezenisko saiti, balsotu, nodotu informāciju vai ieteikumus, nosūtītu fotogrāfijas vai jebkādu citu materiālu. Šādi parasti vāc atvērtos datus.
- Ar **specifiska aicinājuma** palīdzību organizatori lūdz informāciju noteiktām sabiedrības grupām. To parasti iesniedz iepriekš definētā formātā un uzglabā pārmeklējamā datu bāzē.
- Dažreiz ir nepieciešams **kombinēt** dažādas metodes, īpaši lielos sadarbības projektos vai gadījumos, ja pierādījumus jāsalīdzina dažādās ienākošo datu straumēs.

5. Efektīva kopienu un mērķauditorijas (-u) iesaiste

- Puse no pūļa informācijas vākšanas izdošanās ir **tās kopienas iesaiste**, kurus jūs vēlaties redzēt piedalāties. Viņi būs daudz vairāk noskaņoti reaģēt un palīdzēt, ja jutīsies motivēti un saskatīs informācijas noderīgumu.
- Domājot par kopienas iesaisti, atcerieties par sociālajiem un politiskajiem apstākļiem, kādos darbojaties, ieskaitot dalībnieku iespējamos riskus.
- Apdomājat, kas jūsu noskatītajai kopienai liktu ieinteresēties un aizrauties ar ideju, ka viņi varētu būt daļa no jūsu pūļa informācijas vākšanas.
- Dažreiz tas nozīmē, ka jau pirms tās ir jārīko **informatīvas un uzticības veicināšanas** kampaņas.

6. Izvēlieties pareizos rīkus

- Ir viegli pārlietu sapriecāties par vai dzīties pēc konkrēta tehnoloģiska risinājuma pūļa informācijas kampaņai.
- Pareizi izvēlēts rīks atbilst ieceres **mērķiem un vajadzībām**, nevis jūs to pielāgojat pieejamajam tehnoloģiskajam risinājumam.
- Izvēloties rīku, jāņem vērā:

- A) **Vidi, kurā informācija tiks vākta** (daudz - maz tehnoloģiski attīstīta), ieskaitot mērķauditorijas tehnoloģiju lietošanas paradumus;
- B) Dalībnieku **drošība un privātums**;
- C) **Izmaksas, laiks** un tehnoloģiju **prasmes** noteiktu rīku uzstādīšanai..

7. Izveidojiet sistēmu datu patiesuma pārbaudei

- Ir ārkārtīgi svarīgi pārbaudīt pūļa informācijas vākšanā iegūtu datu patiesumu.
- Atkarībā no tā, kādus datus un kādā formātā jūs vēlaties savākt, rūpīgi izsveriet, cik daudz pārbažu būs nepieciešams un vai jums tas ir pa spēkam.
 - A) Jau pirms pārbaudes sieta izveidošanas izlemiet, **cik daudz pārbažu**, jūsprāt, būs "pietiekami", lai datus varētu publicēt.
 - B) **Dažreiz dati nav pārbaudāmi, bet ir atspēkojami**. Proti, lai gan tiem ir grūti atrast citus, apstiprinošus avotus, ja dati nav atspēkojami, tie, iespējams, joprojām ir noderīgi.
 - C) Ja dati ir nepārbaudāmi, bet jūs joprojām gribat tos publicēt (proti, tie iziet "atspēkošanastestu"), **pievienojiet skaidru norādi**, ka dati "nav pārbaudīti".

8. Analizējiet datus un iepazīstiniet ar secinājumiem

- Domājiet par to, kā jūs **analizēsiet** un **iepazīstināsiet ar saviem secinājumiem**.
- Pūļa informācijas datus ir svarīgi prezentēt **godīgi un patiesi**.
 - A) Iepazīstinot ar secinājumiem, aprakstiet gan datu savākšanas metodes, gan ceļu līdz saviem secinājumiem.
 - B) Mājas lapā un citos materiālos skaidri norādiet, vai un cik lielā mērā jums ir izdevies pārbaudīt pūļa savāktos datus.
 - C) Neaizmirstiet par atsaucēm un pateicībām.
 - D) Secinājumu prezentācijai jābūt interesantai un piesaistošai. Viens no variantiem - datus pavadošs stāsts.

Ieteicamie resursi

papildus informācijai, gatavojoties vadīt semināru:

PIEZĪME: semināra beigās jūs varat ar tiem dalīties ar dalībniekiem.

Rokasgrāmatas:

- "[Guide to Crowdsourcing](#)", Mimi Onuoha, Jeanne Pinder un Jan Schaffer, 2015.gada 20. novembris, The Tow Center for Digital Journalism (atrodams arī [arhīvā](#), izmantojot Wayback Machine).
- [Listening Post Collective](#), "Internews" projekts, kas piedāvā tiešsaistes resursus, rīkus, kolēģu atbalstu un kopīgu virtuālo apmācību telpu žurnālistiem, redaktoriem un grupām, kuri vēlas atdzīvināt vietējo ziņu ekosistēmas caur kopienu iesaisti. Tas arī piedāvā [Playbook](#) (rokasgrāmatu ar konkrētiem soļiem un ieteikumiem kā

panākt saikni ar vietējām kopienām). Atrodama arī [arhīvā](#), izmantojot Wayback Machine).

Raksti:

- [“Crowdsourcing in investigative journalism”](#), Nils Mulvad, 2011.gada 4.aprīlis, the Global Investigative Journalism Network (GIJN).
- [“How Muckrakers Use Crowdsourcing: Case Studies from ProPublica to The Guardian”](#), Toby McIntosh, 2017.gada 27.novembris, GIJN.
- [“5 Ways to Crowdfund Easily, Legally & with Quality”](#), Jeremy Caplan, 2010.gada 9.maijs, Poynter.org
- [“Should You Crowdfund Your Next Project? Check Out ProPublica's Checklist”](#), Jess Ramirez, 2019.gada 25.jūnijs, GIJN.

Ar pūļa informācijas vākšanas metodi radīto projektu piemēri:

- [“A Reporter Crowdfunded ER Bills, and Now Doctors Are Listening”](#), Christine Schmidt, 2019.gada 2. septembris, GIJN.
- [“Backstory: How the ABC's biggest crowdsourced investigation exposed failings in aged care”](#), Jo Puccini, Flip Prior un Fanou Filali, ABC Investigations, 2018.gada 27 April - 25.septembris, ABC News Australia.
- [“Bribery in India: A website for whistleblowers”](#), Mukti Jain Campion, 2011.gada 6.jūnijs, BBC.
- [“CrowdNewsroom: Using Communities to Assemble Non-Public Data Sets”](#), Joseph Lichterman, 2019.gada 13.maijs, GIJN.
- [“How Crisis Mapping Saved Lives in Haiti”](#), Patrick Meier, 2012.gada 2.jūlijs, National Geographic.
- [“Mapping Handwashing Stations in Indonesia to prevent the spread of COVID”](#), Cecilia Hinga, 2021.gada 9.aprīlis, Ushahidi.
- [“Mapping the Powerful: Poderopedia Takes Know-How Across Borders”](#), Miguel Paz, 2014.gada 16.maijs, GIJN.
- [“Monitoring and Verifying During the Ukrainian Parliamentary Election”](#), Anahi Ayala Iacucci, <https://verificationhandbook.com/>, European Journalism Centre.
- [“Shadow of a Doubt: Crowdsourcing Time Verification of the MH17 Missile Launch Photo”](#), Aric Toler, 2015.gada 7.augusts, Bellingcat.
- [“STRIKE TRACKER: Decode how US-led bombing destroyed Raqqa”](#), 2019.gada aprīlis, Amnesty International.
- [“Using a Mobile Phone Survey to Investigate South Sudan's Conflict”](#), Carolyn Thompson, 2020.gada 11.maijs, GIJN (arī [franciski](#)).
- [“Wem gehört Hamburg?”](#) (“Kam pieder Hamburga?”), 2018.gada 23.novembris, CORRECTIV (tikai vāciski) – ar pūļa datu palīdzību noskaidroti nekustamo īpašumu saimnieki Hamburgā (vēlāk tas atkārtots arī citās Vācijas pilsētās).

Platformas un rīki pūļa informācijas vākšanai:

- [CrowdNewsroom](#) – Vācijas pētnieciskās žurnālistikas centra CORRECTIV pūļa datu vākšanas platforma.
- [Fixmystreet.org](#) – atvērta koda platforma ļauj viedli izveidot mājas lapu, kas palīdz cilvēkiem ziņot par tādām ikdienas problēmām kā bedres vai nestrādājošs ielu apgaismojums. Ziņojumi tad tiek nosūtīti atbildīgajām iestādēm.
- [FrontlineSMS](#) – lēta programmatūra, ko dažādas organizācijas izmanto informācijas vākšanai un izplatīšanai ar īsziņu starpniecību.
- [Poderopedia](#) (saturs spāniski) – datu žurnālistikas sadarbības platforma, kas palīdz saprast attiecības starp personām, uzņēmumiem un organizācijām Latīņamerikā. To var papildināt arī cilvēki no malas.
- [Securedrop.org](#) – atvērta koda sistēma, ko mediji un nevalstiskās organizācijas var izmantot dokumentu saņemšanai no anonīmiem avotiem.
- [Ushahidi.com](#) – atvērta koda programmatūras lietotne un bezpeļņas tehnoloģiju uzņēmums deviņās valstīs, kura misija ir palīdzēt marginalizētām grupām likt sadzirdēt savas rūpes un politikiem / iestādēm labāk atbildēt uz tām.

Organizācijas, kuras ir zināmas ar pūļa datu vākšanas kampaņām:

- [Amnesty International](#) – starptautiska nevalstiska cilvēktiesību organizācija ar centru Lielbritānijā, kas uztur “[Amnesty Decoders](#)” platformu, kurā starptautisks brīvprātīgo tīkls palīdz digitāli izmeklēt un publiskot cilvēktiesību pārkāpumus.
- [Bellingcat](#) – organizācija, kas specializējas pilsoniskās izmeklēšanās. Tā bieži izmanto pūļa datus no sociālajiem tīkliem, lai vāktu informāciju, dokumentētu un pārbaudītu notikumus, ko pēc tam izmanto savos rakstos un ziņojumos.
- [CORRECTIV](#) – pētnieciskās žurnālistikas centrs Vācijā.
- [ProPublica](#) – neatkarīga bezpeļņas pētnieciskās žurnālistikas organizācija ASV.
- [The Guardian](#) – britu medijs, pieder “Guardian Media Group”.